

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020. gada 6. martā Nr.1-13/1

**Latvijas Republikas
Satversmes tiesai**
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Pieteikuma iesniedzējs:
Latvijas Republikas tiesībsargs
Baznīcas iela 25
Rīga, LV-1010

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu:

Latvijas Republikas Saeima
Jēkaba iela 11
Rīga, LV-1050

Latvijas Republikas Ministru kabinets
Brīvības bulvāris 36
Rīga, LV-1050

Pieteikums

Par likuma “Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punkta un otrās daļas, kā arī Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2.punkta 2.2. un 2.3.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam, 91.panta otrajam teikumam un 109.pantam

Tiesību normas, kas tiek apstrīdētas

[1] Atbilstoši likuma “Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punktam III grupas invaliditātes gadījumā invaliditātes pensiju piešķir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta līmenī. Savukārt I un II invaliditātes grupas minimālo invaliditātes pensiju apmērus nosaka likuma “Par valsts pensijām” 16.panta otrā daļa: “I un II grupas invaliditātes pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kuram piemērots šāds koeficients:

I grupas invaliditātes gadījumā — 1,6;

II grupas invaliditātes gadījumā — 1,4”.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.1605) 2.punkta 2.2. un 2.3.apakšpunktu “*valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir:*

2.1. (...);

2.2. *personām ar invaliditāti – 80 euro mēnesī;*

2.3. *personām ar invaliditāti kopš bērnības – 122,69 euro mēnesī”.*

Tātad no minētā izriet, ka invaliditātes pensijas minimālais apmērs ir tieši atkarīgs no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra, kam tiek piemērots attiecīgs koeficients, ņemot vērā personas invaliditātes grupu.

Tiesībsarga ieskatā likuma “Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punkts un otrā daļa, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punkta 2.2. un 2.3.apakšpunkts neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1.pantam, 91.panta otrajam teikumam un 109.pantam, jo valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs personām ar invaliditāti un personām ar invaliditāti kopš bērnības, līdz ar to arī invaliditātes pensijas minimālais apmērs, ir nepietiekams pat pamatvajadzību apmierināšanai un nav cilvēka cieņai atbilstošs.

[2] Pieteikumā tiesībsargs vienlaikus apstrīd divu normatīvo aktu normu atbilstību Satversmei.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, vairāku normu apstrīdēšana viena pieteikuma ietvaros ir pieļaujama, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu¹.

Pamatojoties uz minēto un ņemot vērā to, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas, var secināt, ka to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru iztiesāšanu.

Tiesības vērsties Latvijas Republikas Satversmes tiesā

[3] Tiesībsarga likuma 13.panta 8.punkts noteic, ka, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus, tiesībsargam ir tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā, ja iestāde, kas izdevusi apstrīdamo aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus.

Savukārt atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17.panta pirmās daļas 8.punktam tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par (...) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem) (...) ir tiesībsargam, ja institūcija vai amatpersona, kas izdevusi apstrīdēto aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus.

No minētajām tiesību normām izriet vienīgais priekšnoteikums pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā – tiesībsargam vispirms ir jāvēršas pie institūcijas vai amatpersonas, kas izdevusi apstrīdamo aktu, un jānorāda termiņš konstatēto trūkumu novēršanai².

[4] Tiesībsargs 2019.gada 23.maijā Ministru kabinetam nosūtīja vēstuli Nr.1-8/9³, kurā norādīja, ka Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punkts, kas noteic valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, neatbilst Satversmes 1.panta, 91.panta otrajam teikumam un

¹ Satversmes tiesas 2015.gada 14.aprīļa lēmuma par lietas ierosināšanu lietā Nr.2015-09-01 7.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-09-01_Lemums_ierosinasana.pdf#search=Nr.2015-09-01

² Satversmes tiesas 2014.gada 23.aprīļa spriedums lietā Nr. 2013-15-01, 7. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-15-01_Spriedums.pdf#search=

³ Tiesībsarga 2019.gada 23.maija vēstule Nr.1-8/9. Pieejama http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/par_snp_1563948305.pdf.

109.pantam⁴ (sk. pielikumu Nr.1). Tiesībsargs aicināja Ministru kabinetu līdz 2019.gada 24.jūlijam novērst konstatētos trūkumus un noteikt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta līmeni atbilstoši Satversmei.

Atbildot uz tiesībsarga vēstuli, Ministru kabinets 2019.gada 23.jūlija vēstulē Nr.18/TA-973/3273⁵ (sk. pielikumu Nr.2) informēja, ka piekrīt tiesībsarga norādītajam, ka Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punktā noteiktais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs nav mainīts kopš 2006.gada, bet personām ar invaliditāti no bērnības kopš 2009.gada, un šodienas situācijā ir pārāk zems, un pauda pārliecību, ka tas ir jāpārskata atbilstoši valsts budžeta iespējām.

Ministru kabinets atzīmēja, ka Labklājības ministrija esot sagatavojusi un iesniegusi Ministru kabinetā politikas plānošanas dokumentu “Plāns minimālo ienākumu līmeņa pilnveidošanai 2020.-2021. gadam” (turpmāk – Plāna projekts).⁶ Plāna projektā iekļautie pasākumi vērsti uz to, lai stiprinātu atbalstu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, minimālo pabalstu apmērus nosakot kontekstā (procentuālā apmērā) ar mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānu vienam ekvivalentajam patērētājam⁷. Plāna projekts attiecībā uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra paaugstināšanu cita starpā paredz no 2020.gada palielināt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru personām ar invaliditāti vispārējā gadījumā – personām ar III invaliditātes grupu no 64 *euro* līdz 99 *euro*, personām ar I un II invaliditātes grupu paaugstinot pabalsta aprēķina bāzi līdz 99 *euro* jeb 20% apmērā no ienākumu mediānas.

Vienlaikus Ministru kabinets piekrita tiesībsargam, ka personas ar invaliditāti ir viena no sabiedrības grupām, kurai ir nepieciešams īpašs un papildu atbalsts. Tomēr atbalsts personām ar invaliditāti esot jāskata kompleksi – proti, atbalsts materiālā veidā (invaliditātes pensija, pabalsti (gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, gan transporta pabalsts, gan īpašas kopšanas pabalsts) un atbalsts pakalpojumu un atvieglojumu veidā (deinstitutionalizācijas projekta piedāvātie pakalpojumi, asistenta pakalpojums pašvaldībā un izglītības iestādē, surdotulks, tehniskie palīglīdzekļi, atbalsta pakalpojumi nodarbinātības jomā, bezmaksas sabiedriskais transports, nodokļu atvieglojumi u.c.).

Ministru kabinets uzsvēra, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām noteiktās personu ar invaliditāti tiesības nav absolūtas un tiek nodrošinātas pakāpeniski, atbilstoši finansiālajām un ekonomiskajām iespējām, samērīgi ar citu personu grupu interesēm. Personu ar invaliditāti iekļaušana sabiedrībā ir atkarīga no dažādu nozaru koordinētas sadarbības un jautājumu iekļaušanas visu nozaru darbības regulējumos, t.sk. pašvaldību līmenī un katra pakalpojumu sniedzēja vai pasākuma organizētāja proaktīvas rīcības.

[5] Tiesībsargs 2019.gada 3.oktobrī Saeimai nosūtīja vēstuli Nr.1-8/18⁸, kurā norādīja, ka likuma “Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punkts un otrā daļa neatbilst Satversmes 1.pantam, 91.panta otrajam teikumam un 109.pantam (sk. pielikumu Nr.3). Tiesībsargs aicināja Saeimu līdz 2019.gada 1.decembrim novērst konstatētos trūkumus un noteikt invaliditātes pensijas minimālo apmēru atbilstoši Satversmei.

⁴ Vēstule sūtīta pirms 2019.gada 10.decembra grozījumu Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punktā spēkā stāšanās, proti, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs Valsts sociālo pabalstu likuma 13.panta pirmajā daļā minētajām personām, izņemot personas ar invaliditāti kopš bērnības, vēstules sūtīšanas brīdī bija 64,03 *euro* mēnesī, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības – 106,72 *euro* mēnesī.

⁵ Ministru kabineta 2019.gada 23.jūlija vēstule Nr.18/TA-973/3273. Pieejama: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40473486&mode=mk&date=2019-07-16>

⁶ Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021.gadam. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2019.gada 22.augusta rīkojumu Nr.408. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/308914>

⁷ Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes sniegtajiem datiem mediāna 2017. gadā bija 494,05 *euro*.

⁸ Tiesībsarga 2019.gada 3.oktobra vēstule Nr.1-8/18. Pieejama: http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/2019_10_04_invaliditates_pensijas_apmera_neatbilstiba_satversmei_03102019_vestule_saeimai_1570188623.pdf

Atsaucoties uz tiesībsarga vēstuli, Saeima aicināja tiesībsargu piedalīties Sociālo un darba lietu komisijas sēdē 2019.gada 16.oktobrī.

Sēdē tiesībsargs izklāstīja problemātiku minimālo invaliditātes pensiju jautājumā. Saeimas Sociālo un darba lietu komisija tiesībsarga sniegto informāciju pieņēma zināšanai⁹.

[6] Tiesībsargs 2019.gada 23.decembrī Ministru kabinetam nosūtīja vēstuli Nr.1-8/26 (sk. pielikumu Nr.4), kurā norādīja uz Ministru kabineta 2019.gada 10.decembra noteikumu Nr.603 "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumos Nr. 1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību""¹⁰ (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 603) neatbilstību Satversmes 1., 91. un 109.pantam. Minētajā vēstulē tiesībsargs cita starpā atzīmēja, ka ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.603 pilnībā nav novērsts Satversmes 1.pantā iekļautā tiesiskas valsts un sociāli atbildīgas valsts princips, Satversmes 91.pantā paredzētā diskriminācijas aizlieguma princips, kā arī Satversmes 109.pantā nostiprināto tiesību uz sociālo nodrošinājumu pārkāpums. Tādējādi tiesībsargs aicināja Ministru kabinetu līdz 2020.gada 23.janvārim novērst konstatētos trūkumus un noteikt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru atbilstoši Satversmei.

Atbildot uz tiesībsarga 2019.gada 23.decembra vēstuli Nr.1-8/26, Ministru kabinets 2020.gada 4.februāra vēstulē Nr.18/TA-2581/74 (sk. pielikumu Nr.5) pauž viedokli, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes aprēķina palielināšana personām ar invaliditāti vispārējā gadījumā un personām ar invaliditāti kopš bērnības par 15,97 *euro* (attiecīgi personām ar invaliditāti vispārējā gadījumā no 64,03 *euro* līdz 80 *euro*; personām ar invaliditāti kopš bērnības – no 106,72 *euro* līdz 122,69 *euro*) veicinās šīs mērķa grupas finansiālās kapacitātes stiprināšanu un iezīmēs pozitīvu virzību labklājības līmeņa paaugstināšanai šīs mērķa grupas ietvaros. Vienlaikus Ministru kabinets atzīmēja, ka minimālo ienākumu līmeņu pilnveides pasākumi ir skatāmi ciešā sasaistē gan ar valsts finansiālajām iespējām un samērīgumu pret visas sabiedrības interesēm, gan ar pašvaldību iesaisti atbalsta pakalpojumu pilnveidei noteiktajai mērķa grupai. Nākamā gada ikgadējās sarunās starp Labklājības ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību tiks turpināta diskusija par minimālo ienākumu līmeņu pilnveidošanu.

[7] Ņemot vērā to, ka tiesībsarga noteiktajā termiņā Saeima nav novērsusi konstatētos trūkumus likuma "Par valsts pensijām" 16.panta pirmās daļas 2.punktā un otrajā daļā un to, ka Ministru kabinets nav novērsis konstatētos trūkumus Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punktā, tiesībsargs atzīst par nepieciešamu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

Lietas faktisko apstākļu izklāsts

[8] Cilvēki ar invaliditāti ir viena no mazāk aizsargātajām jeb nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, t.i., iedzīvotāju grupām, kurām ir liegtas vai apgrūtinātas iespējas iegūt pietiekamus ienākumus, saņemt dažādus pakalpojumus un preces, kuras ir būtiski nepieciešamas pilnvērtīgai funkcionēšanai sabiedrībā.¹¹

Invaliditātes likuma 5.panta pirmajā daļā invaliditātes jēdziens tiek skaidrots kā ilgstošs vai nepārejošs ļoti smagas, smagas vai mērenas pakāpes funkcionēšanas ierobežojums, kas ietekmē personas garīgās vai fiziskās spējas, darbības, pašaprūpi un iekļaušanos sabiedrībā. Līdz ar to cilvēki ar invaliditāti ir sociālā grupa, kurai nepieciešama īpaša aizsardzība. Ņemot

⁹ Latvijas Republikas 13.Saeimas Sociālo un darba komisijas 2019.gada 16.oktobra sēdes protokols Nr.54. Pieejams: [https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimasNotikumi.nsf/0/8a71ae81249e873cc225848f00468a5c/\\$FILE/PR_2019_16_10_10_00_SD_LK.pdf](https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimasNotikumi.nsf/0/8a71ae81249e873cc225848f00468a5c/$FILE/PR_2019_16_10_10_00_SD_LK.pdf)

¹⁰ Šie grozījumi paredz personām ar invaliditāti no 2020.gada 1.janvāra palielināt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru.

¹¹ Labklājības ministrijas mājas lapā publicētā informācija. Pieejama: <http://www.lm.gov.lv/iv/nozares-politika/sociala-ieklausana/situacijas-raksturojums>.

vērā Invaliditātes likumā ietverto regulējumu kopsakarā ar likumā “Par valsts pensijām” noteikto, secināms, ka invaliditātes pensijas mērķis ir nodrošināt tiesības uz sociālo nodrošinājumu cilvēkiem, kuriem objektīvu iemeslu dēļ ir liegtas vai apgrūtinātas iespējas patstāvīgi gūt ienākumus.

[9] No likuma „Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punkta un otrās daļas regulējuma izriet, ka invaliditātes pensijas minimālo apmēru ietekmē gan piešķirtā invaliditātes grupa, gan tas, vai invaliditāte personai ir bijusi noteikta kopš bērnības. Tomēr visbūtiskāk invaliditātes pensijas minimālo apmēru ietekmē valsts noteiktais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra noteikšanu likumdevējs ir deleģējis Ministru kabinetam¹².

Līdz 2020.gada 1.janvārim valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs personām ar invaliditāti bija noteikts 64,03 *euro*, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības – 106,72 *euro*¹³. Ņemot vērā likuma “Par valsts pensijām” 16.panta otrajā daļā noteiktos koeficientus (t.i., I grupas invaliditātes gadījumā – 1,6 un II grupas invaliditātes gadījumā – 1,4) un minētā likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkta nosacījumus (t.i., III grupas invaliditātes gadījumā invaliditātes pensiju piešķir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta līmenī), līdz 2020.gada 1.janvārim invaliditātes pensijas minimālais apmērs bija:

- personām ar I grupas invaliditāti – 102,45 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 170,75 *euro*;
- personām ar II grupas invaliditāti – 89,64 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 149,41 *euro*;
- personām ar III grupas invaliditāti – 64,03 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 106,72 *euro*.

Tāpat invaliditātes pensijas minimālais apmērs līdz 2020.gada 1.janvārim bija no 64,03 *euro* līdz 102,45 *euro* mēnesī atkarībā no piešķirtās invaliditātes grupas, t.i., 2,13 *euro* līdz 3,42 *euro* dienā. Personām ar invaliditāti kopš bērnības invaliditātes pensijas minimālais apmērs bija nedaudz lielāks – no 106,72 *euro* līdz 170,75 *euro* mēnesī, t.i., 3,56 *euro* līdz 5,69 *euro* dienā.

Ministru kabinets 2019.gada 10.decembrī veica grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr.1605¹⁴. Atbilstoši minētajiem grozījumiem no 2020.gada 1.janvāra personām ar invaliditāti valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts paaugstināts no līdzšinējiem 64,03 *euro* līdz 80 *euro*, savukārt personām ar invaliditāti kopš bērnības – no līdzšinējiem 106,72 *euro* līdz 122,69 *euro*.

Ņemot vērā to, ka minimālās invaliditātes pensijas aprēķins tiek balstīts uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, paaugstinot attiecīgā pabalsta apmēru personām ar invaliditāti, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam tika paaugstināti arī minimālās invaliditātes pensijas apmēri. Invaliditātes pensijas minimālais apmērs no 2020.gada 1.janvāra ir:

- personām ar I grupas invaliditāti – 128 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 196,30 *euro*;
- personām ar II grupas invaliditāti – 112 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 171,77 *euro*;

¹² Valsts sociālo pabalstu likuma 15.panta pirmā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68483>

¹³ Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” redakcija, kas bija spēkā 01.07.2014.-31.12.2019. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/202850-noteikumi-par-valsts-sociala-nodrosinajuma-pabalsta-un-apbedisanas-pabalsta-apmeru-ta-parskatisanas-kartibu-un-pabalstu>

¹⁴ Ministru kabineta 2019.gada 10.decembra noteikumi Nr.603 “Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/311344-grozijumi-ministru-kabineta-2009-gada-22-decembra-noteikumos-nr-1605-noteikumi-par-valsts-sociala-nodrosinajuma-pabalsta-un-apb...>

- personām ar III grupas invaliditāti – 80 *euro*, personām ar invaliditāti kopš bērnības – 122,69 *euro*.

Tātad invaliditātes pensijas minimālais apmērs no 2020.gada 1.janvāra ir no 80 *euro* līdz 128 *euro* mēnesī (t.i., no 2,67 līdz 4,27 *euro* dienā), bet personām ar invaliditāti kopš bērnības – no 122,69 *euro* līdz 196,30 *euro* (t.i., no 4,09 līdz 6,54 *euro* dienā). Minimālās invaliditātes pensijas palielinājums – no 15,97 līdz 25,55 *euro* mēnesī (t.i., no 0,53 līdz 0,85 *euro* dienā).

Tabula Nr.1

Invaliditātes grupa	Minimālās invaliditātes pensijas apmērs līdz 01.01.2020. mēnesī/dienā (<i>euro</i>)	Minimālās invaliditātes pensijas apmērs no 01.01.2020. mēnesī/dienā (<i>euro</i>)	Minimālās invaliditātes pensijas apmēra palielinājums no 01.01.2020. mēnesī/dienā (<i>euro</i>)
I	102,45/ 3,42	128 /4,27	+25,55/0,85
II	89,64/ 2,99	112/ 3,73	+22,36/0,75
III	64,03/ 2,13	80,00/ 2,67	+15,97/0,53
I invaliditātes grupa kopš bērnības	170,75/ 5,69	196,30/ 6,54	+25,55/0,85
II invaliditātes grupa kopš bērnības	149,41/ 4,98	171,77/5,73	+22,36/0,75
III invaliditātes grupa kopš bērnības	106,72/ 3,56	122,69/ 4,09	+15,97/0,53

[10] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra tiesībsargam sniedza datus par valsts garantētās minimālās invaliditātes pensiju saņēmēju skaitu 2019.gada decembrī un 2020.gada janvārī, t.i. pēc 2019.gada 10.decembra grozījumu Ministru kabineta noteikumos Nr.1605 spēkā stāšanās (skat. tabulu Nr.2 un Nr.3).

Tabula Nr.2

2019. gada decembris	valsts garantētās minimālās invaliditātes pensijas saņēmēju skaits
Kopā	17 331
I grupa	1 634
II grupa	10 733
III grupa	4 964 ¹⁵

Tabula Nr.3

2020. gada janvāris	valsts garantētās minimālās invaliditātes pensijas saņēmēju skaits
Kopā	33 001
I grupa	1 799
II grupa	11 500
III grupa	19 702 ¹⁶

No minētajām tabulām izriet, ka invaliditātes pensiju minimālajā apmērā 2019.gada decembrī saņēma 17331 persona, savukārt 2020.gada janvārī saņem 33001 persona. Tātad no visiem minimālās invaliditātes pensijas saņēmējiem minimālās invaliditātes pensijas apmēra paaugstināšana ietekmēja 15670 personas. Galvenokārt minimālās invaliditātes pensijas apmēra palielinājums skāra personas ar III invaliditātes grupu.

Tabula Nr.4

Invaliditātes grupa	Piešķirtais minimālās invaliditātes pensijas apmērs (bez piemaksas) <i>euro</i>	Saņēmēju skaits
I	128,00	758
II	112,00	4 131
III	80,00	16 243
I invaliditātes grupa kopš bērnības	196,30	25
II invaliditātes grupa kopš bērnības	171,77	120
III invaliditātes grupa kopš bērnības	122,69	332
Kopā		21609

Kopumā invaliditātes pensijas minimālā apmēra palielinājums finansiāli ietekmēja 21609 personas (t.i. 29%¹⁷ no visiem invaliditātes pensijas saņēmējiem). Proti, papildus tām personām, kurām invaliditātes pensija bija noteikta minimālā apmērā, invaliditātes pensijas palielinājās arī tām personām, kurām invaliditātes pensija bija piešķirta nedaudz virs minimālā apmēra, bet nerasniedza minimālās invaliditātes pensijas apmērus, kas noteikti no 2020.gada janvāra.

¹⁵ Personas ar III invaliditātes grupu, kurām Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācijas sistēmās 2019.gada decembrī ir uzstādīta pazīme par valsts garantēto minimumu, ir tādas: 1) kurām invaliditātes pensija sākotnēji bija piešķirta minimālajā apmērā sakarā ar I vai II invaliditātes grupu, bet vēlāk personai tika noteikta III invaliditātes grupa; 2) kurām pazīme ielikta iepriekšējās reizēs, kad tika palielināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs, ja uz to brīdi personas pensijas apmērs nerasniedza jauno noteikto invaliditātes pensijas apmēru.

¹⁶ Šīm personām Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācijas sistēmās pazīme par valsts garantēto minimālo invaliditātes pensiju palika uzstādīta arī 2020.gada janvārī. Papildus pazīme tika uzstādīta personām, kurām pensijas apmērs 2019. gada decembrī nerasniedza jauno noteikto apmēru (80,00EUR vai 122,69EUR) un 2020.gada janvārī tika pacelts līdz minimumam.

¹⁷ Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras tiesībsargam sniegtajiem datiem 2020.gada janvārī invaliditātes pensiju saņēma 74411 persona.

Pieteikuma juridiskais pamatojums

[11] Satversmes 1.pants nosaka: *“Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”* Savukārt Satversmes 109.pants noteic: *“Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.”*

Satversmes ievada ceturtajā rindkopā Latvija sevi definē kā demokrātisku, tiesisku, sociāli atbildīgu un nacionālu valsti, kas balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības.

Tas, ka Latvija ir sociāli atbildīga valsts, no vienas puses izriet no Satversmes 8. nodaļas kopumā, taču, no otras puses, sociāli atbildīgas valsts princips ir ietverts arī Satversmes 1. pantā lietotajā demokrātijas jēdzienā (plašākā nozīmē)¹⁸.

Tiesības uz sociālo nodrošinājumu ir viens no raksturīgākajiem sociāli atbildīgas valsts principa elementiem.¹⁹ Šo tiesību mērķis ir kalpot sociālā taisnīguma un sociālās drošības īstenošanai un cilvēka cienīgas eksistences nodrošināšanai.²⁰ Turklāt sociālās drošības pasākumiem ir ne tikai ekonomiskā funkcija – aizstāt ienākumu zudumu, bet arī sociālā funkcija – nodrošināt individu iespējas saglabāt pilnvērtīga sabiedrības locekļa statusu.

Sociāli atbildīgas valsts mērķis ir sabiedrībā izlīdzināt būtiskākās sociālās atšķirības un katrai iedzīvotāju grupai nodrošināt atbilstošu dzīves standartu.²¹

No sociāli atbildīgas valsts principa izriet valsts pienākums izveidot ilgtspējīgu un sabalansētu politiku sabiedrības labklājības nodrošināšanai²². Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka, izvērtējot tiesību normu atbilstību tiem tiesību principiem, kas izriet no Satversmes 1.pantā noteiktajām valsts konstitucionālajām pamatvērtībām, jāņem vērā, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties²³. Gadījumos, kad vienlaikus apstrīdēta kādu sociālo tiesību jomā izdotu normu atbilstība gan no Satversmes 1. panta izrietošajiem principiem, gan arī Satversmes 109.pantam, atbilstība Satversmes 1. pantam parasti tiek vērtēta kopsakarā ar Satversmes 109.pantu²⁴.

Satversmes tiesa, skaidrojot Satversmes 109.pantā ietverto sociālā nodrošinājuma jēdzienu, ir norādījusi, ka ar to ir saprotami dažādi sociālās drošības pasākumi, tostarp sociālā apdrošināšana un sociālā palīdzība²⁵. Līdz ar to valsts noteiktie invaliditātes pensijas minimālie apmēri ir vērtējami Satversmes 109.panta tvērumā.

No Satversmes 109.panta izriet valsts pienākums izveidot sociālā nodrošinājuma sistēmu. Analizējot Satversmes 109.panta saturu, Satversmes tiesa vairākos spriedumos ir norādījusi, ka valsts veidotajai sociālā nodrošinājuma sistēmai ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem, proti, valstij jānodrošina sociālā nodrošinājuma sistēmas esamība, adekvātums un pieejamība²⁶.

Lai arī sociālo tiesību realizācijai ir cieša saistība ar katras valsts iespējām, tomēr jāatceras cilvēktiesībās nostiprināto principu – ja kādas sociālās tiesības ir iekļautas pamatlikumā, tad valsts no tām nevar atteikties. Šīm tiesībām vairs nav tikai deklaratīvs

¹⁸ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014. 211.lpp.

¹⁹ Satversmes tiesa. 2009-08-01. 26.11.2009. 14.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=wp-content/uploads/2016/02/2009-08-01_Spriedums.pdf#search=

²⁰ Satversmes tiesa. 2000-08-0109. 13.03.2001. Secinājumu daļa. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2000-08-0109_Spriedums.pdf

²¹ Satversmes tiesas 2006. gada 2. novembra spriedums lietā Nr.2006-07-01, 18. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-07-01_Spriedums.pdf

²² Satversmes tiesas 2010. gada 15.marta spriedums lietā Nr. 2009-44-01, 22. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-44-01_Spriedums.pdf

²³ Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra spriedums lietā Nr.2011-03-01. Latvijas Vēstnesis, 200 (4598), 21.12.2011.

²⁴ Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2011-03-01, 15. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2011-03-01_Spriedums.pdf.

²⁵ Satversmes tiesas 2004.gada 26.marta spriedums lietā Nr.2003-22-01. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=86224>

²⁶ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 562.lpp.

raksturs.²⁷ Valsts pienākums ir ne tikai deklarēt tiesības, bet arī “iedzīvināt” tās un uzraudzīt to piemērošanu²⁸.

[12] Valstij attiecībā uz tiesībām uz sociālo nodrošinājumu tāpat kā citu pamattiesību jomā ir trīs veida pienākumi: gan respektēt, gan aizsargāt, gan arī nodrošināt personas tiesības²⁹. Sociālo tiesību jomā īpaša nozīme ir tam, vai valsts ar savu pozitīvo rīcību spēj nodrošināt personai no konkrētas pamattiesības izrietošo individuālo vajadzību apmierināšanu³⁰.

Tiesībsarga ieskatā, apstrīdēto normu atbilstība Satversmei ir vērtējama, analizējot valsts rīcību minēto pienākumu izpildē, ņemot vērā invaliditātes pensijas mērķi – nodrošināt tiesības uz sociālo nodrošinājumu cilvēkiem, kuriem objektīvu iemeslu dēļ ir liegtas vai apgrūtinātas iespējas patstāvīgi gūt ienākumus.

Vērtējot, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no personas sociālajām pamattiesībām, ir jāpārbauda:

1. vai likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības;
2. vai šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā;
3. vai ir ievēroti vispārējie tiesību principi³¹.

[12.1] *Vai likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības?*

Vērtējot, vai likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības, jānorāda, ka ar sociālo nodrošinājumu Latvijā ir saprotami dažādi sociālās drošības pasākumi, tostarp arī sociālās apdrošināšanas sistēma, kuras ietvaros tiek sniegts materiāls nodrošinājums invaliditātes gadījumā³². Satversmes 109.pantā nav reglamentēti pensiju sistēmas noteikumi. Līdz ar to pensiju sistēmas uzbūves un darbības principi ir likumdošanas ceļā izlemjams jautājums, proti, likumdevējs ir tiesīgs sociālo tiesību saturu konkretizēt likumos.³³

ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja savā Vispārējā komentārā Nr.19 (Tiesības uz sociālo drošību, 9.pants) uzvērā, ka sociālajam nodrošinājumam ir jābūt pietiekamā (adekvātā) apmērā³⁴. Savukārt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personai ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālā apmērā.³⁵

Tiesības uz sociālo nodrošinājumu invaliditātes gadījumā sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros ir konkretizētas likumā “Par valsts pensijām”. No minētā likuma 16.panta pirmās daļas regulējuma konstatējams, ka I un II grupas invaliditātes pensijas apmērs ir atkarīgs:

- ✓ no personas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas, ko nosaka par jebkuriem 36 mēnešiem pēc kārtas pēdējo piecu gadu laikā pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas;
- ✓ no personas individuālā apdrošināšanas stāža;

²⁷ Satversmes tiesas 2001. gada 13. marta spriedums lietā Nr. 2000-08-0109, secinājumu daļa. Latvijas Vēstnesis, 41., 14.03.2001.

²⁸ Satversmes tiesas 2004. gada 14. janvāra spriedums lietā Nr. 2003-19-0103, 9.3. punkts. Latvijas Vēstnesis, 7, 15.01.2004.

²⁹ Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-43-01_Spriedums.pdf#search=.

³⁰ Turpat.

³¹ Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra spriedums lietā Nr. 2006-10-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-10-03_Spriedums.pdf

³² Likums “Par sociālo drošību”, 5. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/36850#p5>

³³ Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2011-03-01. Latvijas Vēstnesis, 200 (4598), 21.12.2011.

³⁴ Committee on Economic, Social and Cultural Rights. General Comment No.19. The right to social security (art.9). Para. 22.

³⁵ Satversmes tiesa. 2006-10-03. 11.12.2006. 22.2. un 22.4.punkts.

- ✓ no maksimāli iespējamā apdrošināšanas stāža, kuru nosaka no 15 gadu vecuma līdz likumā noteiktā pensijas vecuma sasniegšanai.

III grupas invaliditātes gadījumā invaliditātes pensiju piešķir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā.

Likuma "Par valsts pensijām" 16.panta otrā daļa valstij paredz pienākumu noteiktajā gadījumā nodrošināt personai invaliditātes pensiju vismaz minimālajā apmērā. Tādējādi var secināt, ka, paredzot personai tiesības saņemt invaliditātes pensiju vismaz minimālā apmērā, valsts formāli ir izpildījusi pienākumu nodrošināt tiesības uz sociālo nodrošinājumu minimālajā līmenī.

Vienlaikus jāatzīmē, ka minimālajam invaliditātes pensijas apmēram ir piesaistīts apdrošināšanas atlīdzības par darbspēju zaudējumu minimālais apmērs, t.i., piešķirtā atlīdzība par darbspēju zaudējumu nedrīkst būt mazāka par likumā "Par valsts pensijām" atbilstošajai invaliditātes grupai noteikto invaliditātes pensijas minimālo apmēru³⁶.

[12.2] *Vai pasākumi sociālo tiesību īstenošanai ir veikti pienācīgi?*

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pat tad, kad valstī ir būtisks finanšu resursu trūkums, tai ir pienākums aizsargāt vājākos sabiedrības locekļus.³⁷ Turklāt valstij ir regulāri jāseko sniegtā sociālā nodrošinājuma apmēra pietiekamībai, lai garantētu, ka atbalsta saņēmēji var atļauties preces un pakalpojumus, kas tiem nepieciešami savu tiesību īstenošanai. Līdz ar to valstij ir pienākums periodiski pārskatīt sociālā nodrošinājuma apmēru.³⁸ Sociālā nodrošinājuma apmēra periodiskas pārskatīšanas mērķis ir novērst to, ka varētu pazemināties iedzīvotāju labklājība.³⁹

Līdz ar to, lai izvērtētu, vai valsts pienācīgi ir veikusi pasākumus cilvēku ar invaliditāti sociālo tiesību īstenošanai, ir nepieciešams noskaidrot:

- 1) vai noteiktais minimālās invaliditātes pensijas līmenis ir pietiekams, lai persona varētu nodrošināt savas pamatvajadzības;
- 2) vai valsts ir periodiski pārskatījusi minimālās invaliditātes pensijas līmeni, novēršot iedzīvotāju labklājības samazināšanos.

[12.2.1] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums konkretizē personas pamatvajadzības, nosakot, ka tās ir ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpes un obligātā izglītība,⁴⁰ kas uzskaitījuma ziņā atbilst cilvēktiesību standartā noteiktajam. Vienlaikus jānorāda, ka par personu ar invaliditāti pamatvajadzībām uzskatāmas arī tās vajadzības, kas saistītas ar šo personu īpašo veselības stāvokli.⁴¹

Sociālās apdrošināšanas sistēmas ideja ir nodrošināt indivīdam nevis minimālu iztikšanu, bet gan cienīgu dzīves līmeni. Ņemot vērā Satversmes 109.pantā noteiktās tiesības uz sociālo nodrošinājumu un Satversmes tiesas atziņas, var secināt, ka minimālās invaliditātes pensijas apmērs nevar būt tāds, kas nenodrošina pat personas pamatvajadzību apmierināšanu.

Pasaules Banka, lai atspoguļotu nabadzības novērtējumu salīdzinoši bagātākām valstīm, izmanto nabadzības līmeņa rādītājus ar šādu vērtību:

- valstīs ar vidēji zemu ienākuma līmeni nabadzības robežas vērtība, kas balstīta uz vajadzību novērtējumu šajās valstīs, ir USD 3,20 vienai personai dienā;
- nabadzības robežas vērtība valstīs ar vidēji augstu ienākumu līmeni – USD 5,50;

³⁶ Likums "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām", 13.panta trešā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37968>

³⁷ Satversmes tiesa. 2009-43-01. 21.12.2009. 24.punkts.

³⁸ Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra spriedums lietā Nr.2009-08-01. Latvijas Vēstnesis, 187 (4173), 27.11.2009.

³⁹ Satversmes tiesas 2007.gada 8.jūnija spriedums lietā Nr.2007-01-01. Latvijas Vēstnesis, 95 (3671), 14.06.2007.

⁴⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 1.panta 11.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

⁴¹ Satversmes tiesas 2012. gada 21. jūnija spriedums lietā Nr.2011-20-01. Latvijas Vēstnesis, 98 (4701), 22.06.2012.

- savukārt valstīs ar augstu ienākumu līmeni – USD 21,70⁴².

Atbilstoši Pasaules Bankas atzītajam absolūtās nabadzības līmenis 2015.gadā 1,90 ASV dolāri dienā⁴³ jeb 1,76 *euro* dienā⁴⁴. Šis lielums atspoguļo iedzīvotāju nabadzības novērtējumu valstīs ar zemiem ienākumiem⁴⁵.

Latvija saskaņā ar Pasaules Bankas novērtējumu ir atzīta par valsti ar augstiem ienākumiem⁴⁶. Tādējādi, pamatojoties uz Pasaules Bankas izvērtējumu, Latvijā nabadzības robežvērtībai būtu jābūt 20,09 *euro* dienā jeb 602,70 *euro* mēnesī.

Noteiktie minimālās invaliditātes pensijas apmēri (t.i., personām ar invaliditāti no 2,67 līdz 4,27 *euro* dienā, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības no 4,09 līdz 6,54 *euro* dienā) liek apšaubīt Latvijas kā sociāli atbildīgas valsts izvēli – cilvēku ar invaliditāti vajadzību nodrošināšanu piesaistīt absolūtās nabadzības kritērijiem, ko piemēro valstīs ar zemiem ienākumiem.

Attiecībā uz Latvijas iedzīvotāju vienas no pamatvajadzībām – ēdiena – nodrošināšanu konstatējams sekojošais.

Eiropas Komisijas finansētā projektā “Eiropas Budžeta paraugu tīkls” tika pētīts pārtikas patēriņa grozs Latvijas galvaspilsētā 2015. gadā⁴⁷. Pētījumā konstatēts, ka mēneša budžets, kas vajadzīgs veselīgam uzturam Latvijā, ir 153 *euro* vienai personai un 574 *euro* ģimenei, kurā ir divi pieaugušie un divi bērni. Ja ņem vērā arī budžetu, kas nepieciešams citām pārtikas funkcijām (ēšana ārpus mājas, svētki u.c.), tad kopējais ikmēneša pārtikas budžets sasniedz 192 *euro* vienai personai un 794 *euro* ģimenei, kurā ir divi pieaugušie un divi bērni. Pētījumā Eiropas Komisija cita starpā konstatēja neatbilstību starp pārtikas patēriņa groza izmaksām un lielākās daļas Latvijas iedzīvotāju ienākumiem.⁴⁸

Centrālā statistikas pārvalde ir konstatējusi, ka, salīdzinot ar 2015.gadu, patēriņa cenas 2020.gada janvārī bija par 9,2 % augstākas. Precēm cenas pieauga par 7,7 %, bet pakalpojumiem – par 13,1 %⁴⁹.

Lielākā ietekme uz vidējā patēriņa cenu līmeņa izmaiņām 2020.gada janvārī, salīdzinot ar 2019.gada janvāri, cita starpā bija cenu kāpumam pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, ar transportu saistītām precēm un pakalpojumiem, veselības aprūpei. Pārtikas un bezalkoholisko dzērienu grupā cenas gada laikā palielinājās par 3,4 %. Būtiskākā ietekme uz vidējā cenu līmeņa pieaugumu grupā bija cūkgaļai (+16,5 %), žāvētai, sālītai vai kūpinātai gaļai (+7,6 %), mājputnu gaļai (+6,3 %) un gaļas izstrādājumiem (+10,2 %). Cenas pieauga arī svaigiem augļiem (+14,1 %), konditorejas izstrādājumiem (+4,4 %), cukuram (+7,3 %), miltiem un citiem graudaugiem (+4,3 %), saldējumam (+4,5 %), augļu un dārzeņu sulām (+3,8 %), jogurtam

⁴² Pasaules Bankas kopsavilkums par nabadzību. 03.04.2019. Pieejams: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>; Poverty and Shared Prosperity 2018. Piecing Together the Poverty Puzzle. Pieejams: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity>

⁴³ Turpat.

⁴⁴ Atbilstoši Latvijas Bankas kursam uz 2020.gada 20.februāri 1 USD = 1.08000 *euro*. Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/valutu-kursi/aktualie>

⁴⁵ Piemēram, Afganistāna, Tadžikistāna, lielākā daļa Āfrikas valstu. Pieejams: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>

⁴⁶ World Bank Country and Lending Groups. Pieejams: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>

⁴⁷ Eiropas Komisijas finansēta projekta “Eiropas Budžeta paraugu tīkls” mērķis ir visās ES dalībvalstīs izstrādāt starptautiski salīdzināmus budžeta paraugus - preču un pakalpojumu grozi, kas nepieciešami, lai atsevišķa mājsaimniecība sev nodrošinātu pieņemamu dzīves līmeni noteiktā valstī, reģionā vai pilsētā. Budžeta paraugi, kuru sagatavošanā izmantota vienota metodika, var palīdzēt ES dalībvalstīm izstrādāt atbilstošus ienākumu atbalsta pasākumus un veicināt savstarpēju mācīšanos un paraugprakses apmaiņu. Plašāka informācija par šo projektu un pilni valstu ziņojumi ir atrodami Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē: <http://europa.eu/!CC79TD>; Kopsavilkums par Latviju. Pieejams: <https://publications.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/ac74af15-b82f-11e5-8d3c-01aa75ed71a1/language-lv>

⁴⁸ Kopsavilkums par Latviju. Pieejams: <https://publications.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/ac74af15-b82f-11e5-8d3c-01aa75ed71a1/language-lv>

⁴⁹ Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejami: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/ekonomika/pci/meklet-tema/2628-paterina-cenu-parmainas-2020-gada-janvari>

(+2,7 %), rīsiem (+10,1 %). Lētāks kļuva siers un biezpiens (-4,2 %), kafija (-1,9 %), sviests (-4,1 %), skābais krējums (-2,4 %)⁵⁰.

Atbilstoši datiem, kurus tiesībsargam sniedza Centrālās statistikas pārvalde, patēriņa cenu pārmaiņas pārtikai 2020.gada janvārī salīdzinot ar 2015.gada janvāri ir 14,4%. No minētā secināms, ka veselīgam uzturam nepieciešamais mēneša budžets 2020.gada janvārī pārsniedza 2015.gada pētījumā konstatēto summu. Modelējot situāciju un attiecinot uz pētījumā konstatētajiem budžeta izdevumiem pārtikai Centrālās statistikas pārvaldes norādītās cenas pieauguma īpatsvaru kopš 2015.gada, var pieņemt, ka vienai personai veselīgas pārtikas iegādei 2020.gada janvārī bija nepieciešami 175,03 *euro* (153 *euro* + 14,4%). No minētā izriet, ka veselīga uztura mēneša izmaksas piecu gadu laikā palielinājās par 22,03 *euro*.

Ņemot vērā minimālās invaliditātes pensijas apmērus un pieņēmumu, ka veselīgas pārtikas iegādei ir nepieciešami 175,03 *euro* mēnesī, no minimālās invaliditātes pensijas saņēmējiem veselīgo uzturu var atļauties tikai cilvēki ar I invaliditātes grupu kopš bērnības, turklāt ar nosacījumu, ka citas pamatvajadzības netiek apmierinātas, jo tām paliek tikai 21,27 *euro* (196,30 - 175,03). Savukārt visi pārējie minimālās invaliditātes pensijas saņēmēji nevar nodrošināt sev pat veselīgu uzturu.

Tādējādi secināms, ka likuma "Par valsts pensijām" 16.panta pirmās daļas 2.punktā un otrajā daļā garantētais minimālās invaliditātes pensijas apmērs tās saņēmējiem nesedz pat veselīga, līdz ar to cienīga ēdiena vajadzību nodrošināšanu.

Papildus jānorāda, ka 2020.gada janvārī, salīdzinot ar 2019.gada janvāri sadārdzinājās ne tikai vairums pārtikas preču. Gada laikā vidējais cenu līmenis pieauga televīzijas abonēšanas maksai, laikrakstiem un žurnāliem, atpūtas un sporta pakalpojumiem, rotaļlietām. Pārējās patēriņa grupās nozīmīgākais sadārdzinājums bija siltumenerģijai, telekomunikāciju pakalpojumiem, atkritumu savākšanai, materiāliem mājokļa uzturēšanai un remontam⁵¹.

Ņemot vērā šos faktus, ir konstatējams, ka valsts noteiktais minimālās invaliditātes pensijas apmērs nav pietiekams pat likumdevēja definēto pamatvajadzību nodrošināšanai.

Latvijā sociālās drošības sistēmu veido gan sociālā palīdzība, gan sociālā apdrošināšana, kas ir savstarpēji saistītas un viena otru papildina. Tomēr katrai no tām ir savs mērķis, uzdevums, funkcijas un principi.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 17.punktu sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai. Lai gan minimālās invaliditātes pensijas saņēmējs var pretendēt uz pašvaldības sociālo palīdzību⁵², tomēr personas tiesības uz sociālo nodrošinājumu sociālās apdrošināšanas formā nevar aizstāt ar tiesībām uz sociālo palīdzību.⁵³

Neapšaubot papildu atbalsta (sociālo pabalstu, pakalpojumu un atvieglojumu) nozīmi cilvēku ar invaliditāti pamatvajadzību nodrošināšanā un sociālās situācijas uzlabošanā, tomēr ar to nevar aizvietot invaliditātes pensiju. Piemēram, likumdevējs ir paredzējis arī papildu atbalstu pabalsta veidā personām ar invaliditāti, kurām nepieciešama kopšana⁵⁴, kā arī pabalsta veidā transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās⁵⁵. Tomēr attiecīgo pabalstu saņemšana nevar būt arguments tam, lai attaisnotu minimālās invaliditātes pensijas apmēra nepietiekamību, jo šiem pabalstiem ir cits mērķis.

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati. Pieejami: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/ekonomika/pci/meklet-tema/2628-paterina-cenu-parmainas-2020-gada-janvari>

⁵² Papildus sk. Latvijas Republikas tiesībsarga 2019.gada 23.maija vēstules Nr.1-8/9 "Par Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam, 91.panta otrajam teikumam un 109.pantam" 4.2.2.punktu (pieteikuma pielikumā).

⁵³ Satversmes tiesas 2001.gada 13.marta spriedums lietā Nr.2000-08-0109. Latvijas Vēstnesis, 41 (2428), 14.03.2001.

⁵⁴ Valsts sociālo pabalstu likums, 12.¹ pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68483#p12.1>

⁵⁵ Valsts sociālo pabalstu likums, 12. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68483#p12>

Attaisnojot minimālās invaliditātes pensijas apmēra nepietiekamību ar citiem palīdzības veidiem, tiek nonivelēta invaliditātes pensijas būtība un mērķis un cilvēka cieņa kā demokrātiskas un tiesiskas valsts vērtība. Turklāt jau pirms pieciem gadiem Ministru kabineta 2014.gadā 30.oktobra koncepcijā “Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu” tika norādīts, ka Latvijā jau vairāk nekā desmit gadus saglabājas relatīvi augsts nabadzības risks, jo iedzīvotāju minimālie ienākumi gan no algota darba (nodokļi, atalgojums u.c.), gan sociālās aizsardzības sistēmas (garantētais minimālā ienākuma līmenis, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts u.c.) nav pietiekami, lai mazinātu nabadzību valstī. Sociālās drošības sistēmas ietvaros ne valsts, ne pašvaldību sociālie transferti nav pietiekami mērķēti, lai trūcīgajiem iedzīvotājiem novērstu nabadzības risku un mazinātu nabadzības dziļumu. Pēc valsts un pašvaldību sociālo transfertu saņemšanas 96,9 procentos gadījumu nabadzīgākie iedzīvotāji (1.kvintile ar vidējiem ienākumiem 111,88 *euro* uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī) aizvien atrodas uz nabadzības riska robežas. Tas liecina, ka sociālo transfertu apmēri ir nepietiekami, lai mazinātu iedzīvotāju nabadzību.⁵⁶

Tāpat arī starptautiskās institūcijas ir norādījušas uz sociālās palīdzības pabalstu nepietiekamību.

Proti, Eiropas Sociālo tiesību komiteja, 2017.gada nogalē skatot Latvijas Republikas valdības ziņojumu par Pārskatītās Eiropas sociālās hartas 3., 11., 12., 13., 14. un 30.panta īstenošanu, secināja, ka situācija Latvijā neatbilst Hartas 12.pantam⁵⁷, jo invaliditātes pensiju minimālie apmēri ir acīmredzami nepietiekami.⁵⁸

Eiropas Komisijas 2019.gada ziņojumā par Latviju ir norādīts, ka sociālās palīdzības pabalsti joprojām ir zemi un to ietekme uz lielās nabadzības un nevienlīdzības mazināšanu ir minimāla. Turklāt personu ar invaliditāti sociālā aizsardzība joprojām ir vāja. To personu ar invaliditāti, kuras apdraud nabadzības vai sociālās atstumtības risks, īpatsvars Latvijā ir 42,5%, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropas Savienībā (Eiropas Savienības vidējais rādītājs ir 30,1%). Latvijā ir viena no lielākajām plaisām Eiropas Savienībā starp nabadzības riska rādītāju un sociālās atstumtības rādītāju personām ar invaliditāti un bez tās (20,8 procentpunkti salīdzinājumā ar Eiropas Savienības vidējo rādītāju – 9,2 procentpunkti).⁵⁹

Tādējādi secināms, ka, lai gan personas ar zemiem ienākumiem (t.sk. minimālās invaliditātes pensijas saņēmēji) var pretendēt uz valsts un pašvaldības garantēto atbalstu, taču, ņemot vērā faktisko situāciju, attiecīga persona, pat saņemot minēto atbalstu, finansiālo grūtību dēļ nespēj segt izdevumus pat pamatvajadzību apmierināšanai. Turklāt ir svarīgi atzīmēt, ka gan pati valsts, gan arī Starptautiskās institūcijas ir atzinušas, ka invaliditātes pensijas minimālie apmēri nav pietiekami.⁶⁰

Sociālā nodrošinājuma mērķis ir garantēt personas iztiku tajos gadījumos, kad šī persona dažādu iemeslu dēļ nav spējīga aktīvi iesaistīties darba tiesiskajās attiecībās un pati finansiāli nodrošināt savu dzīvi.

Invaliditāte ietekmē personas darbaspējas, līdz ar to, iestājoties invaliditātei, persona var pretendēt uz invaliditātes, maternitātes un slimības speciālā budžeta izmaksu – invaliditātes pensiju.

Personām ar invaliditāti atkarībā no personai noteiktās invaliditātes grupas ir funkcionēšanas un darbaspēju ierobežojums, kas ir uzskatāms par objektīvu iemeslu, kas apgrūtina pilnvērtīgu iekļaušanos darba tirgū un ienākumu gūšanu. Personām no 18 gadu vecuma

⁵⁶ Ministru kabineta 2014. gada 30. oktobra rīkojums Nr. 619 “Par koncepciju “Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu””. Latvijas Vēstnesis, 216 (5276), 31.10.2014.

⁵⁷ Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 12.pants noteic tiesības uz sociālo drošību. Likums “Par Pārskatīto Eiropas Sociālo hartu”. Latvijas Vēstnesis, 40 (4846), 26.02.2013.

⁵⁸ Eiropas Sociālo tiesību komitejas 2017. gada 8.decembra secinājumi. Pieejams: <https://bit.ly/2v1ldQf>

⁵⁹ Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments. 2019.gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019., SWD(2019) 1013 final. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

⁶⁰ Koncepcija par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu. Pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5031>

līdz valsts vecuma pensijas piešķiršanas nepieciešamajam vecumam izvērtē funkcionālos ierobežojumus un to pakāpi, kā arī nosaka invaliditātes grupu un darbaspēju zaudējumu procentos. Tā I invaliditātes grupu piešķir cilvēkiem gadījumos, ja darbaspēju zaudējums ir 80 – 100 procentu apmērā (ļoti smaga invaliditāte), II invaliditātes grupu piešķir, ja darbaspēju zaudējums ir 60 – 79 procentu apmērā (smaga invaliditāte), III invaliditātes grupu piešķir, ja darbaspēju zaudējums ir 25 – 59 procentu apmērā (mēreni izteikta invaliditāte)⁶¹. Līdz ar to objektīvu iemeslu dēļ šo cilvēku iespējas gūt ienākumus, strādājot algotu darbu, tādējādi patstāvīgi nodrošinot savu eksistenci (pamatvajadzības), ir būtiski ierobežotas vai šādas iespējas vispār nepastāv un šādu cilvēku pamatvajadzību apmierināšana ir atkarīga no invaliditātes pensijas apmēra. Turklāt cilvēki ar invaliditāti ir viena no tām iedzīvotāju grupām, kurām atgriešanās darba tirgū ir visgrūtākā un ir nepieciešams īpašs atbalsts, lai veicinātu viņu ekonomisko aktivitāti un iekļaušanos darba tirgū⁶².

Atbilstoši 2017.gada datiem, lai gan lielākā daļa invaliditātes pensijas saņēmēji (85%) ir bijuši darbspējīgā vecumā, viņu darba tirgus rezultāti bija salīdzinoši slikti – tikai viena ceturtdaļa no viņiem bija nodarbināti.⁶³

Ņemot vērā funkcionālos ierobežojumus un to pakāpi, kā arī darbaspēju zuduma apmēru, jānorāda, ka daļa cilvēku ar invaliditāti vispār nevar iekļauties darba tirgū un uzlabot savu materiālo situāciju. Savukārt daļa no tiem ir ilgstoši bezdarbnieki, kuriem ir objektīvas grūtības iesaistīties darba tirgū.⁶⁴ Cilvēkam ilgstoši atrodoties bez darba, samazinās viņa prasmes, zūd konkurētspēja darba tirgū. Resursu trūkums bezdarbniekam liedz iespēju atgriezties darba tirgū – nav iespēju apgūt citu profesiju, meklēt darbu tālāk no dzīvesvietas. Viens no galvenajiem nestrādāšanas iemesliem ir saistīts tieši ar personas veselības problēmām.⁶⁵

Savukārt veselības aprūpes nepieejamība personām ar zemiem ienākumiem, t.sk., minimālo invaliditātes pensiju saņēmējiem, nozīmē būtisku apgrūtinājumu pilnvērtīgi sakārtot veselību ar tai sekojošu apgrūtinājumu no jauna integrēties darba tirgū, jo cilvēkam ar veselības problēmām ir grūtāk konkurēt darba tirgū.⁶⁶

2015.gadā 8,4 % Latvijas iedzīvotāju ziņoja par neapmierinātām veselības aprūpes vajadzībām, un tas bija ceturtais augstākais rādītājs starp visām Eiropas Savienības valstīm. Par neapmierinātām medicīniskās aprūpes vajadzībām galvenokārt ziņoja personas ar zemiem ienākumiem: katrs sestais mājsaimniecībā ar zemiem ienākumiem dzīvojošais Latvijas iedzīvotājs (17,1 %) ziņoja, ka finansiālu vai citu iemeslu dēļ ir atteicies no vizītes pie ārsta vai ārstēšanas, un šis īpatsvars ir trīs reizes lielāks nekā vidēji Eiropas Savienībā (5,5 %).⁶⁷

Ņemot vērā minēto, secināms, ka valsts noteiktais minimālās invaliditātes pensijas apmērs nav pietiekams pat pamatvajadzību nodrošināšanai.

[12.2.2] Analizējot progresīvās attīstības principa jeb periodiskas pārskatīšanas pienākuma pildīšanu attiecībā uz invaliditātes pensijas minimālajiem apmēriem (t.i., vērtējot, vai valsts ir periodiski pārskatījusi minimālās invaliditātes pensijas līmeni, novēršot personu ar invaliditāti labklājības samazināšanos) ir aplūkojams vēsturiskais un šī brīža tiesiskais regulējums un izvērtējamas izmaiņas faktiskajā situācijā. Konstatējams sekojošais.

Ar 1996.gada 27.decembrī veiktajiem grozījumiem likumā “Par valsts pensijām” tika ietverta norma, kas noteica invaliditātes pensijas aprēķināšanas kārtību – 16.pants. Invaliditātes

⁶¹ Invaliditātes likuma 6.panta trešā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=211494>

⁶² Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas 2018.gada Latvijas ekonomikas attīstības pārskats. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf

⁶³ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas 2017.gada pārskats “Latvijas aktīvās darba tirgus politikas izvērtējums”.

Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/employment/cilveku-sasaiste-ar-darbavietam_ce74856f-lv#page1

⁶⁴ Plāna projekts “Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021.gadam”. Izziņa. Pieejams: <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40472799>

⁶⁵ Pētījums „Sākotnējās ietekmes (Ex-ante) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām sociālās palīdzības politikas jomā”. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81487

⁶⁶ Turpat.

⁶⁷ SSE Rīga pētījums par sociālo nevienlīdzību Latvijā. # Nevienlīdzības Seja. Pieejams: <https://www.sseriga.edu/results-task-force-reducing-income-and-social-inequality-coordinated-sse-riga>

pensijas minimālo apmēru noteikšanas kārtība, kas ietverta likuma “Par valsts pensijām” 16.panta pirmās daļas 2.punktā un otrajā daļā, laika gaitā nav mainījusies un joprojām ir spēkā. No minētā var secināt, ka likumdevēja griba jau sākotnēji ir bijusi noteikt invaliditātes pensijas minimālo apmēru, to piesaistot valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam.

Tabulā Nr.5 ir sniegta informācija par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra pārskatīšanu.

Tabula Nr.5

Periods	VSNP apmērs		VSNP apmērs personām ar invaliditāti kopš bērnības	
	lati	euro	lati	euro
01.01.1996. ⁶⁸ - 31.06.2003.	25	35,5	-	-
01.07.2003. ⁶⁹ - 30.11.2003.	30	42,6	50	71,14
01.12.2003. ⁷⁰ - 31.12.2005. ⁷¹	35	49,80	50	71,14
01.01.2006. ⁷² – 31.12.2008.	45	64,03	50	71,14
01.01.2009. ⁷³ – 31.12.2019. ⁷⁴	45	64,03	75	106,72
01.01.2020. – līdz šim brīdim	-	64,03 / 80	-	122,69

No tabulas izriet, ka Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 pieņemšanas brīdī (2009.gada 22.decembrī) valsts sociāla nodrošinājuma pabalsta pamata bāzes apmērs bija noteikts 45 lati⁷⁵, kas atbilst pašreizējam ekvivalentam 63,04 *euro*. Pirms tam pamata bāzes valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs bija noteikts Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumos Nr.561 „Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.561). Ministru kabineta noteikumu Nr.561 sākotnējā redakcijā pabalsta apmērs bija noteikts 35 lati. Savukārt ar 2006.gada 1.janvāri tas tika noteikts 45 lati⁷⁶.

Līdz ar to var secināt, ka pamata valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir bijis nemainīgs 14 gadus.

Attiecībā uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmēru personām ar invaliditāti kopš bērnības konstatējams, ka tāds sākotnēji nemaz nepastāvēja, to ieviesa ar 2003.gada 1.jūniju un kopš tā ieviešanas tas bija nemainīgs 50 latu (jeb 71,14 *euro*) apmērā līdz 2009.gada 1.janvārim, kad attiecīgo pabalstu paaugstināja līdz 75 latiem, kas atbilst pašreizējam ekvivalentam 106,72 *euro*.

⁶⁸ Ministru kabineta 1995.gada 19.decembra noteikumi Nr.381 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru un piešķiršanas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/33506>

⁶⁹ Ministru kabineta 2003.gada 29.jūlija noteikumi Nr.430 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/77822>

⁷⁰ Ministru kabineta 2003.gada 19.novembra noteikumi Nr.651 “Grozījums Ministru kabineta 2003.gada 29.jūlija noteikumos Nr.430 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību””. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/81326>

⁷¹ Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumi Nr.561 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/113510/redakcijas-datums/2005/07/30>

⁷² Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumi Nr.883 “Grozījums Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumos Nr.561 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību””. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/122151>

⁷³ Ministru kabineta 2008.gada 16.septembra noteikumi Nr.756 “Grozījums Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumos Nr.561 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību””. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/181295>

⁷⁴ Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/202850>

⁷⁵ Turpat, skat.2.punktu.

⁷⁶ Ministru kabineta noteikumi Nr.561 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=113510>

Līdz ar to var secināt, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmērs personām ar invaliditāti kopš bērnības līdz 2020.gada 1.janvārim ir bijis nemainīgs gandrīz 11 gadus.

Ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.603 tika veikti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr.1605 – personām ar invaliditāti no 2020.gada 1.janvāra tika palielināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs. Proti, personām ar invaliditāti valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts tika noteikts 80 *euro* mēnesī, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības 122,69 *euro* mēnesī⁷⁷.

Tabulā Nr.6 atspoguļotas minimālās invaliditātes pensijas apmēra izmaiņas 23 gadu garumā:

Tabula Nr.6

Periods	Minimālās invaliditātes pensijas apmērs (euro)					
	I inv. grupa (VSNP x1,6)	I inv. grupa kopš bērnības (VSNP x1,6)	II inv. grupa (VSNP x1,4)	II inv. grupa kopš bērnības (VSNP x1,4)	III inv. grupa	III inv. grupa kopš bērnības
07.01.1997. ⁷⁸ - 31.06.2003.	56,80	-	49,70	-	35,50	-
01.07.2003. ⁷⁹ - 30.11.2003.	68,16	113,82	59,64	100	42,60	71,14
01.12.2003. ⁸⁰ - 31.12.2005. ⁸¹	79,68	113,82	69,72	100	49,80	71,14
01.01.2006. ⁸² - 31.12.2008.	102,45	113,82	89,64	100	64,03	71,14
01.01.2009. ⁸³ - 31.12.2019. ⁸⁴	102,45	170,75	89,64	149,41	64,03	106,72
01.01.2020. līdz šim brīdim	128	196,30	112	171,77	80	122,69

Svarīgi atzīmēt to, ka minimālais invaliditātes pensijas apmēri, kas noteikti ņemot vērā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru un invaliditātes grupai atbilstošo koeficientu,

⁷⁷ Ministru kabineta 2019.gada 10.decembra noteikumi Nr. 603 "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumos Nr. 1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/311344-grozijumi-ministru-kabineta-2009-gada-22-decembra-noteikumos-nr-1605-noteikumi-par-valsts-sociala-nodrosinajuma-pabalsta-un-apb...>

⁷⁸ Ministru kabineta 1995.gada 19.decembra noteikumi Nr.381 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru un piešķiršanas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/33506>

⁷⁹ Ministru kabineta 2003.gada 29.jūlija noteikumi Nr.430 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/77822>

⁸⁰ Ministru kabineta 2003.gada 19.novembra noteikumi Nr.651 "Grozījums Ministru kabineta 2003.gada 29.jūlija noteikumos Nr.430 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/81326>

⁸¹ Ministru kabineta 2005.gada 26. jūlija noteikumi Nr.561 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/113510/redakcijas-datums/2005/07/30>

⁸² Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumi Nr.883 "Grozījums Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumos Nr.561 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/122151>

⁸³ Ministru kabineta 2008.gada 16.septembra noteikumi Nr.756 "Grozījums Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumos Nr.561 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/181295>

⁸⁴ Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/202850>

netiek un nekad nav bijuši balstīti ar konkrētiem aprēķiniem vai noteiktiem indikatoriem. Tā kā minimālās invaliditātes pensijas apmērs ir tieši atkarīgs no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra, turpmāk tiks analizēta valsts rīcība attiecīgā pabalsta pārskatīšanas pienākuma pildīšanā.

Vēsturiski normatīvi ir nostiprināts princips, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru (no kā tieši ir atkarīgs minimālās invaliditātes pensijas apmērs) pārskata Ministru kabinets pēc labklājības ministra ierosinājuma atbilstoši valsts budžeta iespējām, kā arī izvērtējot ekonomisko situāciju valstī un ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu⁸⁵. Minētais princips joprojām ir spēkā⁸⁶.

Tomēr Ministru kabineta noteikumu Nr.603 anotācijā, kas ir attiecīgā normatīvā akta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums, kur jāsniedz informācija, tai skaitā par attiecīgā tiesību akta projekta pamatojumu, pašreizējo situāciju un problēmām, tiesiskā regulējuma mērķi un būtību u.c., nav sniegts skaidrojums un pamatojums, kura iemesla dēļ valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts no 2020.gada 1.janvāra personām ar invaliditāti tiek palielināts par konkrētu summu.

Atbilstoši anotācijā norādītajam Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 grozījumu izstrādāšanas pamats ir politikas plānošanas dokuments "Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021.gadam", kas konceptuāli atbalstīts ar 2019.gada 22.augusta Ministru kabineta rīkojumu Nr.408 "Par Plānu minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021.gadam". Valsts fiskālās telpas ierobežojumu dēļ Plānā noteiktos pasākumus nevar īstenot pilnā apmērā, tādēļ 2020.gada valsts budžeta veidošanas procesā Labklājības ministrijas prioritārais pasākums "Atbalsts minimālo ienākumu līmeņa palielināšanai" tika atbalstīts ierobežotā apjomā. Vienlaikus anotācijā ir iekļauts skaidrojums: "(..) mērķis ir palielināt valsts sniegto finansiālo atbalstu vienai no nabadzības un sociālās atstumtības riskam visvairāk pakļautajai sabiedrības grupai – personām ar invaliditāti, (..) valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs personām ar invaliditāti nav mainīts kopš 2006.gada, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības no 2009.gada, šodienas situācijā ir pārāk zems un to ir nepieciešams pārskatīt atbilstoši valsts budžeta iespējām (..)"⁸⁷.

Tādējādi summa, par kuru no 2020.gada 1.janvāra ir palielināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts personām ar invaliditāti un personām ar invaliditāti kopš bērnības, ir noteikta nevis, pamatojoties uz konkrētu aprēķina metodoloģiju un Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu, bet gan ņemot vērā valsts finansiālās iespējas konkrētajā brīdī. Minētais rada šaubas par valdības mērķtiecīgu rīcību sociālās nevienlīdzības mazināšanas mērķu sasniegšanai un cilvēka cienīga dzīves līmeņa nodrošināšanai minimālās invaliditātes pensijas saņēmējiem.

Ministru kabineta 2013.gada 10.decembra sēdē ir izskatīts Labklājības ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums „Priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai”. Tajā valsts atzīst: "Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no valsts definētajiem pabalstiem, kura noteiktais apmērs ietekmē vairākus pakalpojumus un to apmērus, tāpēc jebkuras izmaiņas saistībā ar šī pabalsta apmēru ir jāvērtē kontekstā ar tā ietekmi uz pabalstu apmēriem, kas ar to ir saistīti. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir 45 lati mēnesī, un tas nav piesaistīts ne pie viena sociāli ekonomiska rādītāja, kā arī tā apmērs nav mainīts kopš

⁸⁵ Ministru kabineta 2005.gada 26.jūlija noteikumu Nr.561 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" (spēkā 30.07.2005.-31.12.2009.) 3.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=113510>

⁸⁶ Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" (spēkā no 01.01.2010.) 3.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/202850-noteikumi-par-valsts-sociala-nodrosinajuma-pabalsta-un-apbedisanas-pabalsta-apmeru-ta-parskatisanas-kartibu-un-pabalstu>

⁸⁷ Ministru kabineta 2019.gada 10.decembra noteikumu Nr.603 "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumos Nr. 1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" anotācija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/311344-grozijumi-ministru-kabineta-2009-gada-22-decembra-noteikumos-nr-1605-noteikumi-par-valsts-sociala-nodrosinajuma-pabalsta-un-apb>

2006.gada (izņemot personām ar invaliditāti kopš bērnības, kurām valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir noteikts augstāks nekā vispārējā gadījumā, un kopš 01.01.2009. ir Ls 75 mēnesī)”.⁸⁸

Līdz ar to secināms – lai arī vēsturiski ir redzams, ka valsts 23 gadu laikā 4 reizes neregulāri un minimāli ir palielinājusi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmēru, kā arī 16 gadu laikā 2 reizes ir palielinājusi valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru personām ar invaliditāti kopš bērnības, nav iespējams konstatēt, kādus konkrēti apsvērumus, izņemot “valsts budžeta iespējas”, izmantoja Ministru kabinets, nosakot konkrētos valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērus. Secinātais pilnībā attiecas arī uz minimālo invaliditātes pensiju apmēriem.

Vērtējot valsts rīcību, ir acīmredzams, ka būtībā valsts vispār nav pildījusi pašas noteiktos valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta pārskatīšanas kritērijus – valsts budžeta iespējas, ekonomiskās situācijas izvērtējumu valstī un Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu ietekmi. Šāda bezdarbība nav attaisnojama, jo visu to laiku, kamēr valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts nav ticis pārskatīts un attiecīgi netika palielinātas minimālās invaliditātes pensijas, Latvijas ekonomika ir attīstījusies pozitīvi.

Tā atbilstoši Latvijas Ekonomikas attīstības pārskatam kopš 2010.gada beigām ekonomiskā lejupslīde Latvijā ir apturēta, un ir atsākusies izaugsme, kuras tempi pārsniedz ES vidējos rādītājus. No 2011.-2017. gadam IKP vidēji pieauga par 3,5 % ik gadu. 2017.gadā IKP pārsniedza pirmskrīzes 2007.gada līmeni par 0,7 %. Latvijas ekonomikas izaugsme 2017. un 2018. gadā ir kļuvusi ievērojami straujāka nekā iepriekšējos gados. Stabili aug eksports, investīcijas, privātais un valsts patēriņš. Eksporta apjomi ir sasnieguši līdz šim augstāko līmeni. Vērojams pieaugums gandrīz visās tautsaimniecības pamatnozārēs. Kopumā 2018.gada trīs ceturkšņos iekšzemes kopprodukts (IKP) pieaudzis par 4,7%, kas ir pat straujāks kāpums nekā 2017.gadā, kad IKP palielinājās par 4,6%. Pārskatā norādīts, kad Latvijas ekonomikā ir novērstas “trekno” gadu izteiktās makroekonomiskās disproporcijas un mazināti ekonomikas ievainojamības riski pret iekšējiem un ārējiem šokiem. Zems valsts parāds, budžets ir tuvu līdzsvaram, maksājuma bilance sabalansēta. Inflācija, lai arī pieaug, bet tās pamatā ir piedāvājuma puses faktori.⁸⁹

Par valsts ekonomisko izaugsmi liecina arī tāds publiski pieejams un vispārzināms valsts ekonomisko izaugsmi apliecinošs rādītājs kā minimālās algas pieaugums⁹⁰. Saskaņā ar statistikas datiem 2018.gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa valstī par pilnas slodzes darbu bija 1004 *euro*, bet pēc nodokļu nomaksas – 742 *euro*⁹¹. 2019. gada 2. ceturksnī vidējā darba samaksa bija 1083 *euro*, bet pēc nodokļu nomaksas – 799 *euro*.⁹² Minimālā mēneša darba alga kopš 2006.gada ir paaugstinājusies no 128,57 *euro* (90 lati) līdz 430 *euro* 2020.gadā.

Nav saprotams, kādu iemeslu dēļ šie dati netiek analizēti un ņemti vērā, īstenojot pārskatīšanas pienākumu, kaut gan tiesiskais regulējums to pieprasa.

Ņemot vērā minēto, tiesībsarga ieskatā, valsts nav pietiekami (periodiski) pārskatījusi minimālās invaliditātes pensijas apmērus, lai novērstu cilvēku ar invaliditāti labklājības samazināšanos.

⁸⁸ Informatīvā ziņojuma 24.lpp. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40306866>

⁸⁹ Latvijas Ekonomikas attīstības pārskats 2018. Pieejams:

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/tautsaimniecibas_attistiba/latvijas_ekonomikas_attistibas_parskats/

⁹⁰ Minimālās algas apmēru apkopojums pa gadiem sk. https://www.vid.lv/minimalas_algas_likmes.html

⁹¹ Vidējā alga pirms nodokļu nomaksas 2018. gadā bija 1004 eiro. Pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/darba-samaksa/meklet-tema/2608-darba-samaksa-2018-gada>

⁹² DS020c. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa pa ceturkšņiem. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala_dsamaksa_isterm/?tablelist=true

[12.3] *Vai ir ievēroti vispārējie tiesību principi?*

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam sociālo tiesību īstenošanā ir jāievēro vispārējie tiesību principi, kas veido personas un valsts tiesisko attiecību pamatu⁹³. Valsts sniegtajam atbalstam nav jābūt tik lielam, kā varbūt vēlētos ieinteresētās personas, taču likumdevējs, nosakot šā atbalsta apmēru, nebūt nav atbrīvots no minēto tiesību principu ievērošanas.⁹⁴

[12.3.1] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 1.panta tvērumā ietilpst no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātie vispārējie tiesību principi, tostarp tiesiskas valsts princips.⁹⁵

Tiesiskas valsts principa materiālā izpratne paredz pamattiesību vispārējo rakstura atzīšanu un to aizsardzību.

Kā jau iepriekš tika minēts, no Satversmes ievada ceturtais rindkopas izriet, ka Latvija kā demokrātiska, tiesiska valsts balstās uz cilvēka cieņu. Cilvēka cieņa un katra indivīda vērtība ir pamattiesību būtība. Tāpēc demokrātiskā tiesiskā valstī gan likumdevējam, pieņemot tiesību normas, gan tiesību normu piemērotājam, tās piemērojot, ir jārespektē cilvēka cieņa.⁹⁶ Sociālo tiesību mērķis ir, cik vien tas iespējams, kalpot cilvēka cienīgas eksistences nodrošināšanai.⁹⁷

Latvija sevi ir atzinusi par sociāli atbildīgu valsti⁹⁸. Sociāli atbildīga valsts ir tāda valsts, kas likumdošanā, pārvaldē un tiesas spriešanā cenšas iespējami plaši īstenot sociālo taisnīgumu. Sociāli atbildīgas valsts mērķis ir sabiedrībā izlīdzināt būtiskākās sociālās atšķirības un katrai iedzīvotāju grupai nodrošināt atbilstošu dzīves standartu⁹⁹.

No sociāli atbildīgas valsts principa izriet sociālā taisnīguma princips. Tas paredz rūpes par sociālo atšķirību izlīdzināšanu – tas nozīmē materiālo un daļēji arī nemateriālo labumu pārdali no turīgākajiem par labu trūcīgākajiem, jo sociāli atbildīga valsts atbalsta vājos, ierobežojot stipros. Šādas izlīdzināšanas politikas īstenošana ir valsts ziņā, tomēr tas nepieļauj labuma pārdali no trūcīgākajiem par labu turīgākajiem¹⁰⁰.

Svarīgi atzīmēt, ka Latvija starptautiski ir uzņēmusies virkni saistību, kas paredz ievērot cilvēka cieņas principu¹⁰¹. Līdz ar to, vērtējot valsts rīcību, nosakot minimālās invaliditātes pensijas apmērus, jāņem vērā Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā.

Valsts pienākums pildīt starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā citstarp ir ietverts Satversmes 89.pantā, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Konstitucionālā

⁹³ Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra spriedums lietā Nr.2006-10-03, 16.1. punkts. Latvijas Vēstnesis, 201 (3569), 19.12.2006.

⁹⁴ Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra spriedums lietā Nr.2006-04-01, 16. punkts. Latvijas Vēstnesis, 183, 15.11.2006.

⁹⁵ Satversmes tiesas 2017.gada 29.jūnija spriedums lietā Nr.2016-23-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/10/2016-23-03_Spriedums.pdf

⁹⁶ Satversmes tiesas 2019.gada 5.marta spriedums lietā Nr.2018-08-03. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/305362-par-jurnalas-pilsetas-domes-2014-gada-4-septembra-saistoso-noteikumu-nr-27-jurnalas-pilsetas-pasvaldibas-kapsetu-darbibas>

⁹⁷ Satversmes tiesas 2009.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2009-43-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-43_01_Spriedums.pdf#search=

⁹⁸ Latvijas Republikas Satversme. Ievads. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

⁹⁹ Konstitucionālo tiesību komisijas viedoklis: Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodoli, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012., 109.lpp.

¹⁰⁰ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 221. lpp.

¹⁰¹ Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990. gada 4.maija deklarācija "Par Latvijas Republikas pievienošanos starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=75668>

likumdevēja mērķis ir bijis panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām¹⁰².

Valsts pienākums nodrošināt cilvēka cienīgu dzīves līmeni cita starpā izriet arī no ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 25.pantā un ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 11.pantā garantētajām tiesībām uz atbilstošu dzīves līmeni. Minētās normas noteic, ka katram cilvēkam ir tiesības uz tādu dzīves līmeni, tostarp uzturu, apģērbu, mājokli, medicīnisko aprūpi un sociālajiem pakalpojumiem, kas nepieciešami viņa un viņa ģimenes veselībai un labklājībai. Tiesības uz atbilstošu dzīves līmeni ietver arī to, ka ikvienam jābūt iespējai cilvēka cienīgā veidā nodrošināt savas pamatvajadzības.

ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja ir norādījusi, ka nesenā pagātnē nabadzība bieži vien tika definēta kā nepietiekami ienākumi, lai iegādātos minimālu preču un pakalpojumu grozu. Šodien šis termins parasti tiek saprasts plašāk kā pamata iespēju trūkums dzīvot cieņpilnu dzīvi. Šī definīcija atzīst nabadzības plašākās iezīmes, piemēram, badu, sliktu izglītību, diskrimināciju, neaizsargātību un sociālo atstumtību¹⁰³.

1966.gada 16.decembra Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām¹⁰⁴ konkretizē ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā definēto personības pašcieņas uzturēšanas principu, nosakot to izpildi atbilstoši katras valsts resursiem¹⁰⁵. Saskaņā ar 1986.gadā izstrādātajiem Limburgas principiem Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ieviešanai noteica jaunu pieeju valstu pienākumam nodrošināt sociālās tiesības. Atbilstoši šiem principiem visām Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām dalībvalstīm, neraugoties uz valsts attīstības līmeni, nekavējoties ir jāveic pasākumi, izmantojot visus maksimāli pieejamos līdzekļus, lai sasniegtu šo tiesību nodrošinājumu minimālā līmenī. Ar veicamajiem pasākumiem nacionālā līmenī ir jāsaprot ne tikai likumdošanas, bet arī administratīvi, tiesu, ekonomiski, sociāli un izglītības pasākumi. Turklāt likumi, kas ierobežo kādu sociālo tiesību izmantošanu, nedrīkst būt netaisnīgi vai diskriminējoši. Principos uzsvērts, ka likumdošanas līdzekļi vien var būt nepietiekami, lai nodrošinātu Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām noteikto tiesību īstenošanu. Progresīvās attīstības princips neatkarīgi no resursu palielinājuma, pieprasa arī pieejamo resursu efektīvu un pārdomātu izmantošanu¹⁰⁶.

ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja, kas pārrauga Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām īstenošanu, attiecībā uz sociālās drošības pietiekamības kritēriju ir uzsvērusi, ka naudas un citiem pabalstiem jābūt pietiekamiem pēc apjoma un ilguma, lai ikviens varētu izmantot savas tiesības uz palīdzību ģimenei un tās aizsardzību, pienācīgu dzīves līmeni un atbilstošu piekļu veselības aprūpei. Uzsvērts, ka dalībvalstīm pilnīgi jāievēro cilvēka cieņas respektēšanas princips, kas minēts Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām preambulā, un nediskriminēšanas princips, lai netiktu negatīvi ietekmēti pabalstu līmenis un veids, kādā tie tiek sniegti. Ar izmantotajām metodēm jānodrošina pabalstu pietiekamība. Komiteja ir norādījusi, ka pietiekamības kritēriji ir regulāri jāuzrauga, lai pārlicinātos, ka saņēmēji var atļauties iegādāties preces un pakalpojumus, kas viņiem nepieciešami, izmantojot Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām noteiktās tiesības¹⁰⁷. Komiteja ir atzinusi, ka

¹⁰² Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 9.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/05/2017-16-01_Spriedums.pdf

¹⁰³ Poverty and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 10 May 2001 Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Twenty-fifth session. Geneva, 23 April – 11 May 2001, UN Document: E/C.12/2001/10. Pieejams: <https://www.escr-net.org/resources/poverty-and-international-covenant-economic-social-and-cultural-rights-10-may-2001>

¹⁰⁴ ANO Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pieņemts Ņujorkā 16.12.1966. Latvija pievienojusies ar Augstākās Padomes 04.05.1990. deklarāciju "Par Latvijas Republikas pievienošanu starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos". 9.-11.pants.

Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

¹⁰⁵ Ziemele, I. (2000). Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Izglītības sōļi. 88. lpp.

¹⁰⁶ Economic, Social and Cultural Rights. Handbook for National Human Rights Institutions. (2005) New York and Geneva: United Nations. 126.-127.p.

¹⁰⁷ Turpat, 23.p.

tiesību uz sociālo drošību īstenošana rada dalībvalstīm nozīmīgas finansiālas izmaksas, bet, ņemot vērā to, ka sociālā drošība būtiski ietekmē cilvēka cieņu un dalībvalstis juridiski atzīst šīs tiesības, tad dalībvalsts vispārējs juridisks pienākums ir šīs tiesības tiesību aktos un politikā noteikt kā prioritāti¹⁰⁸.

ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja uzsvērusi, ka svarīgi ir nodrošināt pietiekamu ienākumu atbalstu personām ar invaliditāti, kuras invaliditātes vai ar to saistītu faktoru dēļ uz laiku zaudējušas savus ienākumus vai tie samazinājušies un kurām liegtas darba iespējas, vai kurām ir paliekoša darbnespēja. Šāds atbalsts nodrošināms cieņpilnā veidā un tajā jāņem vērā īpašās palīdzības vajadzības un citas izmaksas, kas saistītas ar invaliditāti¹⁰⁹.

Latvijai kopš 2010.gada 31.marta ir saistoša ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, kuras mērķis ir veicināt, aizsargāt un nodrošināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā un vienlīdzīgi izmantot cilvēka tiesības un pamatbrīvības, kā arī veicināt cilvēka cieņas ievērošanu¹¹⁰.

Ratificējot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, valsts apstiprināja visu cilvēktiesību un pamatbrīvību vispārību, nedalāmību, savstarpējo atkarību un savstarpējo saistību un nepieciešamību garantēt personām ar invaliditāti šo tiesību un brīvību pilnīgu izmantošanu bez diskriminācijas¹¹¹. Vienlaikus valsts atzina, ka ir ārkārtīgi svarīgi novērst nabadzības negatīvo ietekmi uz personām ar invaliditāti¹¹², kā arī personu ar invaliditāti tiesības uz atbilstošu dzīves līmeni sev un saviem ģimenes locekļiem, tostarp uz pienācīgu pārtiku, apģērbu un mājokli un uz pastāvīgu dzīves apstākļu uzlabošanu, kā arī apņēmas veikt atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu un veicinātu šo tiesību īstenošanu bez diskriminācijas invaliditātes dēļ¹¹³.

Pamatojoties uz minēto, secināms, ka cilvēkā cieņa ir cilvēktiesību būtība. Tādējādi cilvēka cieņas nodrošināšana ir valsts starptautiskās nozīmes pienākums, kas īstenojams nekavējoties, neraugoties uz valsts ekonomiskās attīstības līmeni un, kas paredz valstij pienākumu nodrošināt attiecīgo maksājumu (t.sk. invaliditātes pensiju) adekvātumu.

[12.3.2] Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, tiesībsargs uzskata, ka cilvēki ar invaliditāti tiek nostādīti cilvēka cieņu pazemojošā situācijā. Necieņa izpaužas ar ilglaicīgu valsts bezdarbību, kas šos cilvēkus cita starpā ir nostādījusi diskriminējošā situācijā, salīdzinot, piemēram, kaut vai ar tiem cilvēkiem, kuriem valsts ir radījusi ekonomiskas labklājības nosacījumus, par ko liecina, piemēram, vidējās algas pieauguma dinamika.

Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes 2020.gadā apkopotajai informācijai 2018.gadā Latvijā un Lietuvā bija otrs augstākais nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars (22,9%) no visām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Šo iedzīvotāju ekvivalentie rīcībā esošie ienākumi bija zem 409 *euro* mēnesī. 2018.gada dati liecina, ka Latvijas iedzīvotājus visvairāk ietekmē zemie ienākumi un to nevienlīdzīgais sadalījums.¹¹⁴

¹⁰⁸ Turpat, 41.p.

¹⁰⁹ The right to social security, (art. 9 of the Covenant), Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General comment No.19 (23.11.2007.), 12.-22. p. Pieejams: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=9&DocTypeID=11, Dokumenta oficiālais Valsts valodas centra tulkojums pieejams <http://vvc.gov.lv/index.php?route=product/search&search=United%20Nations%20Economic%20and%20Social%20Council.%20General%20Comment%20No.%2019>

¹¹⁰ ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 1.panta pirmā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1630>

¹¹¹ Turpat, Preambulas c) punkts.

¹¹² Turpat, Preambulas t) punkts.

¹¹³ Turpat, 28.panta 1.daļa.

¹¹⁴ Centrālās statistikas pārvalde. Nabadzības risks un sociālā atstumtība Latvijā. Pieejams: https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2020-01/Nr_08_Nabadzibas_risks_un_sociala_atstumtiba_Latvija_2019_%2820_00%29%20LV.pdf

No minētā izriet, ka Latvijā noteiktie minimālās invaliditātes pensijas apmēri ir daudz zemāki par nabadzības riska sliekšni. Nabadzība kā sociālā parādība ir cieši saistīta ar sliktu izglītību, veselību, neaizsargātību, sociālo atstumtību un diskrimināciju. Sociāli atstumts cilvēks nespēj piekļūt pakalpojumiem un precēm, nespēj īstenot savas tiesības un izmantot iespējas, jo pastāv šķēršļi, kas to liedz. Resursu trūkuma dēļ cilvēkam ir ierobežota pieeja kultūras un sporta pasākumiem, izglītībai, savukārt izglītības trūkums var būt par cēloni bezdarbam vai mazapmaksātam darbam. Tāpat resursu trūkums ierobežo pieeju veselības aprūpes pakalpojumiem. Tādējādi cilvēks nespēj piekļūt precēm un pakalpojumiem, nespēj īstenot savas tiesības vienlīdzīgi ar pārējo sabiedrību.

Tiesībsarga ieskatā, tieši minimālās invaliditātes pensijās apmēra nepietiekamība ir iemesls tam, ka cilvēki ar invaliditāti ir pakļauti iespēju nevienlīdzībai.

Iespēju vienlīdzība ietilpst Satversmes 91.pantā nostiprinātajā vienlīdzības principa tvērumā. Satversmes 91.pants noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. No šā panta pirmā teikuma izriet vienlīdzības princips, kas citastarp liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos. Satversmes 91.panta otrais teikums, kas noteic, ka "cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas" nevis ierobežo, bet papildina pirmo teikumu.¹¹⁵

Satversmes 91.panta otrajā teikumā nostiprinātā diskriminācijas aizlieguma principa būtība ir novērst iespēju, ka demokrātiskā un tiesiskā valstī, pamatojoties uz kādu nepieļaujamu kritēriju, tiktu ierobežotas personas pamattiesības.¹¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas interpretācijā diskriminācija nozīmē vispārējus gadījumus, kuros persona vai personu grupa bez pietiekama pamatojuma tiek nostādīta mazāk labvēlīgā stāvoklī nekā cita persona vai personu grupa, pat ja Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija nepieprasa labvēlīgāku apiešanos.¹¹⁷

Diskriminācijas aizliegums nosaka, ka divās dažādās situācijās attieksmei ir jābūt vienādai, ja vien šī dažādība balstās uz kādu no aizliegtajiem kritērijiem – tādā gadījumā šī atšķirība nedrīkst tikt ņemta vērā un attieksmei ir jābūt vienādai.¹¹⁸ Diskriminācijas aizlieguma mērķis ir nepieļaut nevienlīdzīgu attieksmi, ja tā balstās uz kādu aizliegtu kritēriju.¹¹⁹ Tātad diskriminācijas aizliegums klasiskā izpratnē aizliedz atšķirīgu attieksmi stingri definētos gadījumos, kad atšķirīga attieksme pamatojas uz noteiktiem – aizliegtiem – kritērijiem. Tā kā aizliegtie kritēriji Satversmes 91. pantā nav *expressis verbis* uzskaitīti, tad tie tur "jāielasa"¹²⁰. Aizliegto kritēriju katalogs atspoguļo sabiedrības izšķiršanos par to, kādas atšķirības starp tās locekļiem nav pieļaujamas kā atšķirīgas attieksmes pamats. Ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas ietverti aizliegto kritēriju katalogā, tās attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā¹²¹.

Satversmes tiesa atzinusi: *"Lai secinātu, ka pārkāpts Satversmes 91. panta otrais teikums, nepieciešams konstatēt, ka vienlīdzības principa visaptverošo piemērošanu bez pienācīga valsts rīcības attaisnojuma ierobežo kritērijs, kura izmantošana ir pretrunā ar demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatideju, mūsdienu pilsoniskajā sabiedrībā dominējošajiem mērķiem un ideāliem. Šāds ierobežojums būtu atzīstams par nepieņemamu, nepieļaujamu, patvaļīgu vai nepamatotu. Kritēriji, kas veido Satversmes 91. panta otrā teikuma saturu, ir*

¹¹⁵ Satversmes tiesas 2001.gada 3.aprīļa spriedums lietā Nr.2000-07-0409, secinājumu daļas 1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2000-07-0409_Spriedums.pdf

¹¹⁶ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra spriedums lietā Nr. 2005-02-0106, 9.3. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-02-0106_spriedums.pdf

¹¹⁷ Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom judgment of 28 May 1985, Series A no. 94, p. 39, para. 82. Citēts Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra spriedumā lietā Nr. 2005-02-0106, 9.3. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-02-0106_spriedums.pdf

¹¹⁸ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadība. - Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 99.lpp.

¹¹⁹ Turpat, 98.lpp.

¹²⁰ Turpat, 99.lpp.

¹²¹ Turpat, 104.-105.lpp.

*dažādi. Proti, minēto kritēriju izmantošanas attaisnojāmība var atšķirties, ņemot vērā gan katra kritērija specifiku, gan arī konkrētās lietas faktiskos apstākļus. Pastāv arī tādi kritēriji, uz kuru pamata atšķirīga attieksme nevar tikt pieļauta. Tādējādi arī to izmantošana nav attaisnojama. Pie šādiem kritērijiem var pieskaitīt, piemēram, sociālo izcelsmi, piederību pie noteiktas rases vai pasaules uzskatu.*¹²²

Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumā ietilpst invaliditāte kā diskriminācijas aizlieguma pamats. ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 2.pants noteic, ka “diskriminācija invaliditātes dēļ” nozīmē jebkāda veida nošķiršanu, izslēgšanu vai ierobežošanu invaliditātes dēļ, kuras mērķis ir traucēt vai pilnībā nepieļaut visu politisko, ekonomisko, sociālo, kultūras, pilsonisko vai citu cilvēktiesību un pamatbrīvību atzīšanu, izmantošanu vai īstenošanu vienlīdzīgi ar citiem, vai kurai ir tādas sekas.

Tiesībsargs norāda, ka cilvēki ar invaliditāti ir pakļauti diskriminācijai arī to sociālā stāvokļa dēļ, kas cita starpā ir iekļauts aizliegto kritēriju katalogā.¹²³ Sociālais stāvoklis ir cilvēka pozīcija sabiedrības sociālajā hierarhijā, kas pamatojas uz piederību zināmām sabiedrības institūcijām, ienākumu un īpašumu, profesiju, izglītību un līdzīgām kategorijām, kā arī piederību noteiktam sociālam slānim, šķirai vai kārtai. Sociālais stāvoklis ir sabiedrības labumu sadales sistēmas rezultāts. Savukārt sociālā izcelsme ir sociālais stāvoklis, kas iegūta ar ģimenes saišu piederību.¹²⁴

Diskriminācijas aizliegums sociālā stāvokļa dēļ ir cieši saistīts ar Satversmes 1.pantā ietvertu sociāli atbildīgas valsts virsprincipu. Tas uzliek valstij pienākumu savu politiku vērst uz sociālā un mantiskā stāvokļa izlīdzinājumu, nevis uz sociālo un mantisko atšķirību nostiprināšanu un izvēršanu.¹²⁵

Tiesībsargs uzskata, ka Latvijas valsts ar ilglaicīgu bezdarbību, atstājot nemainīgus minimālās invaliditātes pensijas apmērus vai minimāli tos palielinot, cilvēkus ar invaliditāti pakļauj nabadzības un sociālās atstumtības riskam un pieļauj cilvēku ar invaliditāti diskrimināciju uz invaliditātes un sociālā stāvokļa pamata.

Diskriminācija ir izpaudusies tādējādi, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju labklājību veicinoši pasākumi kopš 2006.gada no valsts puses tika veikti regulāri, piemēram, minimālā darba alga kopš 2006.gada ir vairākkārt paaugstināta – no 90 latiem (128,57 euro) līdz 430 euro 2018.gadā¹²⁶ (2019.gadā un 2020.gadā minimālās algas apmērs nemainās), tādējādi veicinot ekonomiski aktīvo cilvēku grupas labklājību un iespēju vienlīdzību. Tāpat iespēju vienlīdzības apstākļi daļēji tika radīti pensionāriem, ar 2013.gadu atsākot ikgadēju pensiju indeksāciju saskaņā ar likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 15. un 15.¹ punktu. Taču minimālās invaliditātes pensijas apmērs attiecīgajā laika posmā nav palielināts pienācīgā apmērā un nav ticis pienācīgi pārskatīts. Līdz ar to iespēju vienlīdzība cilvēkiem ar invaliditāti (minimālo invaliditātes pensiju saņēmējiem) ir neattaisnojami ierobežota.

No starptautiskiem dokumentiem izriet valsts pienākums visupirms parūpēties par to iedzīvotāju vajadzībām, kuri paši par sevi parūpēties nevar, proti, bērniem, cilvēkiem ar invaliditāti un gados vecākiem cilvēkiem.¹²⁷ Tomēr ir apšaubāms, tas, ka cilvēki, kuru ikmēneša

¹²² Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra spriedums lietā Nr.2005-02-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-02-0106_spriedums.pdf

¹²³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 104.lpp.

¹²⁴ Turpat, 115. – 116.lpp.

¹²⁵ Turpat, 115. – 116.lpp.

¹²⁶ Minimālās algas apmēru apkopojums pa gadiem pieejams: https://www.vid.lv/minimalas_algas_likmes.html

¹²⁷ Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejas vispārējais komentārs Nr.19. Tiesības uz sociālo drošību (9.pants).

59.paragrāfs. Pieejams:

<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=4slO6QSm1BEDzFEovLCuW1a0Szab0oXTdImnsJZZVQdrCvvLm0yy7YCiVA9YY6lZ8YHJWla0qOfZ9fbBAjHL%2FILI5gllsqSBbczFKYIRCH3h0ggclCkMPkxITz7NI9wE>

ienākumi (minimālās invaliditātes pensijas) nesedz pat pamatvajadzības, izjūt valsts rūpes par viņiem.

Šajā pieteikumā norādītais apliecina, ka valdība pati atzīst savu ilgstošu bezdarbību, pienācīgi nepārskatot valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un minimālās invaliditātes pensijas apmērus, līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka valsts atzīst minimālo invaliditātes pensiju saņēmēju diskrimināciju uz invaliditātes un sociālā stāvokļa pamata. Tiesībsarga rīcībā nav informācijas, kas apliecinātu valdības mērķtiecīgu un efektīvu rīcību šīs situācijas, kad ilgstošu gadu garumā tiek pieļauti būtiski minimālās invaliditātes pensijas saņēmēju cilvēktiesību pārkāpumi, novēršanai tuvākajā laikā.

Pieļautā cilvēku ar invaliditāti diskriminācija invaliditātes un sociālā stāvokļa dēļ ne vien ir cilvēka cieņas aizskārums pats par sevi, bet arī ir viens no nabadzības cēloņiem. Nabadzība kā nelabvēlīga sociālā parādība atstāj nevienlīdzīgas iespējas teju visās dzīves jomās. Šāda situācija nav savienojama ar sociāli atbildīgas valsts principu, jo tā neizlīdzina sabiedrībā būtiskākās sociālās atšķirības un nenodrošina katrai iedzīvotāju grupai atbilstošu dzīves standartu.

Līdz šim valsts budžeta iespējas ir bijis vienīgais arguments, kādēļ minimālās invaliditātes pensijas nav tikušas pienācīgi palielinātas un pārskatītas. Arī nākotnes valdības plāni tiek balstīti tikai uz ierobežotām budžeta iespējām, nevis uz objektīvām sociāli ekonomiskām vajadzībām. Satversmes tiesa savā judikatūrā ir vērtējusi valsts budžeta iespēju un citu interešu īstenošanas līdzsvarošanu. Piemēram, lietā Nr. 2017-15-05, vērtējot, vai ir pieļaujama atkāpe no Satversmes 91.panta nosakot atšķirīgu virsstundu apmaksu mediķiem noteiktu pakāpenisku laika posmu, pamatojoties uz ierobežotām budžeta iespējām, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka šādi argumenti paši par sevi nav pietiekami, lai pamatotu atšķirīgu attieksmi¹²⁸. Tiesībsargs uzskata, ka minētais princips ir attiecināms arī uz minimālajām invaliditātes pensijām. Tā kā valdības bezdarbības pamatā ir bijusi tikai valsts budžeta līdzekļu taupība, nav pamata atzīt šo apsvērumu par attaisnojošu minimālo invaliditātes pensiju saņēmēju pamattiesību ierobežošanai.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs uzskata, ka likuma "Par valsts pensijām" 16.panta pirmās daļas 2.punkts un otrā daļa, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr.1605 2.punkta 2.2. un 2.3.apakšpunkts neatbilst vispārējiem tiesību principiem.

Prasījums Satversmes tiesai

Ņemot vērā visu iepriekš minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 13. panta 8.punktu, Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 8.punktu, 18. panta pirmo, trešo un ceturto daļu,

lūdzu:

atzīt likuma "Par valsts pensijām" 16.panta pirmās daļas 2.punktu un otro daļu, kā arī Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" 2.punkta 2.2. un 2.3.apakšpunktu par neatbilstošu Satversmes 1.pantam, 91.panta otrajam teikumam un 109.pantam.

¹²⁸ Satversmes tiesas 2018.gad 15.maija sprieduma lietā Nr.2017 – 15 -05, 21.1. un 21.2.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/05/2017-15-01_Spriedums-1.pdf#search=2017-15-01

Pielikumā:

1. tiesībsarga 2019.gada 23.maija vēstule Nr.1-8/9 Ministru kabinetam;
2. Ministru kabineta 2019.gada 23. jūlija vēstule Nr. 18/TA-973/3273;
3. tiesībsarga 2019.gada 3.oktobra vēstule Nr.1-8/18 Latvijas Republikas Saeimai;
4. tiesībsarga 2019.gada 23.decembra vēstule Nr.1-8/26 Ministru kabinetam;
5. Ministru kabineta 2020.gada 4.februāra vēstule Nr.18/TA-2581/74.

Ar cieņu

Latvijas Republikas
tiesībsargs

J. Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu